

Av Mircea Eliade. Takk til Ulva for dette bidraget!

I løpet av initiasjonen med sjamanen i det hemmelige språket som han skal benytte under seansen til kommunisere med åndene og dyre-åndene.

Dette hemmelige språket lærer han enten av en læremester eller han lærer seg det selv, det vil si direkte fra åndene. Begge disse metodene eksisterer side om side f.eks. hos eskimoene. Det er oppdaget et spesifikt hemmelig språk hos samene, hos ostjakene, tsjuktsjerne, jakutene og tunguserne.

Det hemmelige sjamanistiske språk er omstendelig utarbeidet hos eskimoene, hvor det benyttes som et kommunikasjonsmiddel mellom angakut og deres lærere. Hver sjaman har sin egen sang som han bruker for å påvirke åndene. Selv der hvor det ikke direkte er snakk om noe hemmelig språk, finner man allikevel spor etter det i uforståelige refrenger som gjentas under seansen, slik som f.eks. hos altaiene. Dette fenomenet er ikke utelukkende nord-asiatisk og arktisk. Man finner det nesten overalt. Under seansen snakker hala hos semang-pygmeene med Chenoi (de himmelske lærere) på deres språk. Straks han kommer ut igjen fra seremonihytten, gir han inntrykk av å ha glemt det hele. Hos Mentawai-rolket blir initiasjonsmesteren gjennom et bambusrør inn i øret på læregutten for å gjøre ham i stand til å høre åndenes stemmer. Under seansene snakker batak-sjamanen åndenes språk, og de sjamanistiske sangene hos dusun-folket (det nordlige Borneo), foregår på et hemmelig språk.

Ifølge den karibiske tradisjon var den første påi (sjaman) en mann som en gang hørte en sang som kom opp fra en elv. Han hoppet modig ut i elven, og kom ikke opp igjen for han hadde låst sangen utenat fra de kvinnelige åndene, og etter å ha mottatt fra dem den nødvendige utrustning for å kunne virke i sin profesjon.

Svært ofte er dette hemmelige språket faktisk dyrenes språk, eller det har sin opprinnelse i imitasjon av dyreskrik. I Sør-Amerika måkandidaten under sin intiasjonsperiode lærer seg å imitere dyrenes stemmer. Det samme gjelder i Nord-Amerika. Blant annet hos pomoene og menominiene imiterer sjamanene fuglenes sang. Under seansene hos jakutene, jukagirene, tsjuktsjerne, gol-dene, eskimoene og flere andre, hører man skrik fra ville dyr og fugler. Castagne beskriver en baqca hos kirgiz-tatarene løpende omkring teltet mens han hopper, bykser og brøler. Han bjeffer som en hund, snuser på tilskuerne, han rauter som en okse, han brøler, han skriker og breker som et lam, grynter som en gris, han vrinsker, han kurrer ? med en bemerkelsesverdig presisjon imiterer han dyrenes skrik, fuglenes sang og lyden av deres vingeslag, etc., hvilket ikke unnlater å imponere hans tilskuere.

Åndenes nedstigning finner ofte sted på denne måten. Hos indianerne i Guyana ble stillheten plutselig brutt av en eksplosjon av ubeskrivelige, virkelig frykt-inngytende skrik, hyl og vrål, som fylte huset og fikk vegger og tak til å vibrere. Denne skrøingen løftet seg som et rytmisk brus, som dempet seg gradvis ned til en fjern murring, for så å velte "frem på ny",

Det er åndenes tilstedeværelse som annonseres gjennom slike skrik, på samme måte som den også forkynnes gjennom etterligning av dyrs oppførsel. En rekke ord som benyttes under seansen, har sin opprinnelse i forskjellige fugle- og dyreskrik. Som Lehtisalo har bemerket, faller sjamanen i ekstasen ved hjelp av trommen og joiken, og de magiske tekstene synges overalt.

Magi og sang ? slikt sang som etterligner fugler ? uttrykkes ofte med samme ord. Det germanske ord for den magiske formelen er galdr, som er avledet av verbet galan, å synge, et ord som slikt benyttes om fuglenes sang.

Det lærer dyrenes språk, og først og fremst fuglenes, blir overalt i verden sidestilt med å kjenne naturens

hemmeligheter, og derved bli i stand til profetere. Fuglenes språk tilegnes som regel ved at man spiser slanger eller andre dyr som anses å være magiske. Disse dyrene kan avsløre hemmeligheter om fremtiden, fordi de anses som medier for de døde sjeler eller gudenes epifanier (åpenbaringer). Det å imitere deres språk og stemmer sidestilles med å kunne kommunisere med det hinsidige og med himmelen. Vi vil gjenkjenne den samme identifisering med et dyr, slik som med fugler, når vi senere tar for oss sjamanens drakt og den magiske flukt. Fuglene er sjeleførere. Det å selv bli til en fugl, eller å bli fulgt av en fugl, indikerer evnen til å foreta den ekstatiske reise til himmelen og det hinsidige mens man selv ennå er levende.

Å imitere dyrenes språk, og benytte dette hemmelige språk under seansen, er nok et tegn på at sjamanen kan bevege seg fritt mellom de tre kosmiske soner: underverdenen, jorden og himmelen? hvilket vil si det samme som at han uten risiko kan ferdes der hvor bare de døde eller gudene har adgang. Det å inkarnere et dyr under seansen, slik vi har sett i forbindelse med de døde, dreier seg mindre om en besettelse enn om at sjamanen på magisk vis forvandler seg til dette dyret. En lignende forandring kan også foregå ved hjelp av andre midler? f.eks. ved at man tar på seg sjamandrakten eller gjemmer ansiktet under en maske.

Den tungusiske sjaman antas under sin transe å kunne forstå selve Naturens språk. Men dette er ikke alt. Innenfor en rekke tradisjoner representerer vennskap med dyr og kunnskap om deres språk paradisiske syndromer. I begynnelsen, det vil si i mytisk tid, levde mennesket i fredelig sameksistens med dyrene og forsto deres språk. Det var først etter en katastrofe en gang i urtiden som kan sammenlignes med syndefallet i den bibelske tradisjon, at mennesket ble hva det er i dag? dødelig, inndelt i kjønn, tvunget til å arbeide for føden, og i konflikt med dyrene. Under forberedelsene til ekstasen, og under denne ekstasen, forlater sjamanen den nåværende menneskelige tilstand og gjenfinner midlertidig den opprinnelige tilstand. Vennskapet med dyrene, kjennskapet til deres språk, forvandlingen til dyr? alt dette er tegn på at sjamanen har gjeninntatt denne paradisiske tilstand som gikk tapt en gang i tidenes morgen.

Fra boken "SJAMANISME - henrykkelsens og ekstasens eldgamle kunst" av Mircea Eliade, Pax Forlag.

Takk til Ulva for dette bidraget!